

EXCEPTRA

6. zenbakiaren

GEHIGARRIA

1986-abendua

"GURE AITA"

JON KRISOSTOMO

ETA

JERUSALEM-GO ZIRILO

SANTUEN IRUZKINAK

Jon Gotzon Etxebarria

Gernika

1954-55 ikasturtean, Gasteiz-en, euskalduntasunaren arerio ziren irakasle batzuren gelak, maltzurkeriazko, azpikeriazko eta gezurrezzko salakuntzezko tortura gogorren bidez, ziega ilun-nardagarriak bihurtu zitzaizkidan garaian, (behinolako "ut christiani non sint" epaia "ut vasci non sint." zemaia eginik) bere gelako bake gozoan Axular-en "Gero", Onaindia-ren "Mila Euskal Olerki Eder" eta Jon Kristostomo deunaren liburuak maiteki eskuetaratz eta emeki bihotzeratz, Elizarekiko sinesmenean eta pozean sustraitu eta sustatu ninduen nire irakasle Iñazio Oñatibia apaiz eredugarri eta euskaltzale prestuari, esker ona erakutsi guraz,

ITZULTZAILEAK

(JON KRISOSTOMO DEUNA; SAN
MATEO-ri BURUZKO HOMILIAK,

XIX., 4-6)

Ούτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς, φησί· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. "Ορα πῶς εὐθέως ἀνέστησε τὸν ἀκροατὴν, καὶ πάστης ἀνέμνησε τῆς εὐεργεσίας ἐν προοιμίοις. 'Ο γάρ Πατέρα εἰπὼν τὸν Θεόν, καὶ ἀμαρτημάτων ἀφεσιν, καὶ κολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀγιασμὸν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν Μονογενῆ, καὶ Πνεύματος χυραγίαν, διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ὥμολόγησε προστυγορίας. Οὐδὲ γάρ δυνατὸν καλέσαι Πατέρα τὸν Θεόν, μὴ πάντων ἔκεινων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. Διπλῇ τοίνυν αὐτῶν διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ κακλούμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων ὃν ἀπήλαυσαν. Τὸ δέ, 'Ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅταν εἴπῃ, οὐκ ἔκει τὸν Θεόν συγκλείων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐγάμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν γωρίοις, καὶ ταῖς ὄνω διατριβαῖς. Παιδεύει δὲ καὶ κοινὴν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ποιεῖσθαι τὴν εὐχήν. Οὐ γάρ λέγει, ὁ Πατήρ μοι ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἀλλ', ὁ Πατήρ ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σάματος τὰς δεήσεις ἀναφέρων,

οὗτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

(S.Mat., 6,9)

Zuek, bada, honelaxe otoitz egikezue: Gure Aita zeruetan zarana, santu izan bedi zure izena. Iku nola berhalaxe jasotzen duen entzulegoa eta nola dakartzan gogora lehenengotatik guztitariko mesedeak. Jaungoikoari Aita diotsanak bekatuen barkamena, zigorraren deus eztapena, zuzentasuna eta santutzea, erospena eta semetzakotasuna, oinordekotasuna, Seme bakarrekiko anaitasuna eta Gogo Gurena ematen zaiola aitortzen du izen hori esate hutsaz. Ezina bait da Jaungoikoari Aita deitza eta ongi guzti hauek lortu ez egitea. Era bitara bizkortzen ditu haien gogoak: deitutakoaren duintasuna dela eta, eta hartutako mesedeen handitasuna dela eta. Eta zeruetan esatean ez dio Jaungoikoa bertan zarratzeko asmoz, baizik eta otoi zlaria lurretik goratzeko, eta alderdi garai haietan josteko eta han goiko harremanetan ohitzeko. Eta baita anaiekiko elkar-otoitza egiten ere irakasten digu. Ez bait dio: Ene Aita zeruetakoa, baizik eta gure Aita, eskariak gorputz osoarekiko zabalduz eta ez norberarena bakkrik gogoan hartuz, baizik eta edonongo lagun hurkoarena.

καὶ οὐδαμοῦ σκοπῶν τὸ ἔχυτοῦ, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ τοῦ πλησίου. Ἐπὸ δὲ τούτου καὶ ἐχθρὸν ἀνακινεῖ, καὶ ἀπόνουιν ακταστέλλει, καὶ βασικείν τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἄγαθῶν ἀπάντων ἀγάπην εἰσάγει, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἀνθρωπίνων ἔξορίζει πραγμάτων, καὶ πολλὴν δείκνυσι τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸν πτωχὸν τὴν ὁμοιωμάτων, εἴ γε ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιστάτοις κοινωνοῦμεν ἀπαντες. Τί γάρ βλάβος ἔχει τῆς κάτω συγγενείας, ὅταν ακτὰ τὴν ἥνω ἀπαντες δύεν συνημμένοι, καὶ μῆδεις ἑτέρου πλεῖον ἔχῃ μῆδεν, μῆτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μῆτε ὁ δεσπότης τοῦ διούλου, μῆτε ὁ ἀρχῶν τοῦ ἀρχαιμένου, μῆτε ὁ βασιλεὺς τοῦ στρατιώτου, μῆτε ὁ φιλόσιφος τοῦ βαρβάρου, μῆτε ὁ σοφὸς τοῦ ἴδιωτου; Πᾶσι γάρ μίαν ἔχαριστο εὐγένειαν, πάντων δύοις αληθῆναι ακταξιώσας Πατέρος. Ἀναμνήσας τοίνυν τῆς εὐγένειας ταύτης, καὶ τῆς ἀνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς δύοιμιας, καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γῆς ἀποστήσας, καὶ τοῖς οὐρανίοις προστήσας, ἵδωμεν τί κελεύει λοιπὸν αἰτεῖν· μάλιστα μὲν γάρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἴκνη, πάστης ἀρστῆς διδασκαλίαν ἔνθεινται. Ὁ γάρ Πατέρος ακλεσας τὸν Θεὸν, καὶ Πατέρα κινδύν, δίκαιος ἀν εἴτη, τοιαύτην ἐπιδείκνυσθαι ποιείταιν. ὡς μὴ τῆς εὐγένειας ταύτης ἀνέξιος φανῆναι, καὶ ἵστην τῇ δωρεᾷ παρέγεσθαι τὴν σπουδὴν. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων προστίθησιν, οὕτω λέγων· Ἄγια. θήτω τὸ

Zuek, bida, honelaxe otoitz egikezue: Gure Aita zeruetan zarana, santu izan bedi zure izena. Iku nola berhalaxe jasotzen duen entzulegoa eta nola dakartzan gogora lehenengotatik guztitariko mesedeak. Jaungoikoari Aita diotsanak bekatuen barkamena, zigorraren deus eztapena, zuzentasuna eta santutzea, erospena eta semetzakotasuna, oinordekotasuna, Seme bakarrekiko anaitasuna eta Gogo Gurena ematen zaiola aitortzen du izen hori esate hutsaz. Ezina bait da Jaungoikoari Aita deitza eta ongi guzti hauek lortu ez egitea. Era bitara bizkortzen ditu haien gogoak: deitutakoaren duintasuna dela eta, eta hartutako mesedeen handitasuna dela eta. Eta zeruetan esatean ez dio Jaungoikoa bertan zarratzeko asmoz, baizik eta otoi zlaria lurretik goratzeko, eta alderdi garai haietan josteko eta han goiko harremanetan ohitzeko. Eta baita anaiekiko elkar-otoitza egiten ere irakasten digu. Ez bait dio: Ene Aita zeruetakoa, baizik eta gure Aita, eskariak gorputz osoarekiko zabalduz eta ez norberarena bakkrik gogoan hartuz, baizik eta edonongo lagun hurkoarena.

ἀγιασθήτω τὸ ὅνομά σου.

(S. Mat., 6, 9)

καὶ οὐδαμοῦ σκοπῶν τὸ ἔχυτοῦ, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ τοῦ πλησίου. Ἐπὸ δὲ τούτου καὶ ἐγέρχεται, καὶ ἀπόνουιν καταστέλλει, καὶ βασκανίν ἐκβάλλει, καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἀγάπην εἰσῆγει, καὶ τὴν ἀνωμαλίκην τῶν ἀνθρώπων ἐξορίζει πραγμάτων, καὶ πολλὴν δείκνυσι τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸν πτωχὸν τὴν ὄμοτιμίαν, εἴ γε ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαστάτοις κοινωνοῦμεν ἀπαντες. Τί γάρ βλάχος ἐκ τῆς κάτω συγγενείας, ὅταν κατὰ τὴν ἀνω ἀπαντες ὕκειν συνημμένοι, καὶ μηδεὶς ἑτέρου πλεῖστον ἔγῃ μηδὲν, μήτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μήτε ὁ δεσπότης τοῦ διούλου, μήτε ὁ ἄρχων τοῦ ἀσχυλέννου, μήτε ὁ βασιλεὺς τοῦ στρατιώτου, μήτε ὁ φιλόσιφος τοῦ βαρβάρου, μήτε ὁ σοφὸς τοῦ ἰδιώτου; Πᾶσι γάρ μίαν ἔχοντο εὐγένειαν, πάντων ὅμοίως κληθῆναι καταξιώσας Πατέρα. Ἀναμνήσας τοίνυν τῆς εὐγενείας ταύτης, καὶ τῆς ἀνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς ὄμοτιμίας, καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γῆς ἀποστήσας, καὶ τοῖς οὐρανίοις προστρέψας, ἵδωμεν τί κελεύει λοιπὸν αἰτεῖν· μάλιστα μὲν γάρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἱκανὴ πάστης ἀρετῆς διδοκούσῃ τὸν ἔγθεῖν. Ο γάρ Ιητέρα καλέσας τὸν Θεὸν, καὶ Πατέρα καὶ νόν, δίκαιος ἂν εἴη τοιαύτην ἐπιδείκνυσθαι πολιτείαν, ὡς μὴ τῆς εὐγενείας ταύτης ἀνέξιος φανῆναι, καὶ ἵστην τῇ δωρεῇ παρέγεσθαι τὴν ποιουδήν. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ προστίθησιν, οὕτω λέγων· Ἄγια.θήτω τὸ

Ἄγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

(S.Mat., 6,9)

Horrekin gorrotoa kentzen du, zentzungabekeria uxatzen, bekaizkeria urrunten, eta maitetasuna, on guztien ama, erakartzen; giza-arazoen ezberdintasunari alde eragiten dio eta Erregeari eta eskekoari ohore berdina erakusten dio, gauza handietan eta preminazzkoetan denok gara berdintsu eta. Zein kalte etor dakiguke hemengo ahaidetasunetik, goikoan denak bagara batera, inork ezer ez badu inoren gainetik, ez aberatsak behartsuaren gainetik, ez ugazabak otsuinaren gainetik, ez agintariak menpekoen gainetik, ezta erregeak gudariaren gainetik ere? Ez filofoak barbaroaren gainetik, ezta jakintsuak ezjakinaren gainetik ere. Guztioi eman zigun handitasun berdina jaiotzez, denon Aita deitza era beerdinez onartu bait zuen. Jaiotza eder hori eta goitikako emaitza eta anaiekiko berdintasuna eta maitetasuna gogoratu ondoren eta lurretik ateraz zeruetara jasso gaituenez gero, ikustagun zer agintzen digun hurrengoa eskatzeko. Benetan, berba honek soilik bali-o beharko luke birtute ororen irakaspenerako. Izan ere, Jaungoikoari Aita izena eman dionak, guztieniko Aita, alegia, zuzen litzateke halako bizikera eramatea, handitasun horren duin agertzeko modukoa, eta bere ahalegina hartutako emaitzaren mailakoa izatea. Are gehiago, ez da nahikotzen horrekin eta besterik gaineratzen du, honetara esanez: Santu izan bedi zure izena.

δηνομά σου. 'Αξία τοῦ τὸν Θεὸν Πατέρα καλοῦντος ἡ εὐχὴ, μηδὲν αἴτειν πρὸ τῆς τοῦ Πατρὸς δόξης, ἀλλὰ πάντα δεύτερα ἡγεῖσθαι τῆς εἰς ἐκεῖνον εὐφημίας. Τὸ γάρ, 'Αγιασθήτω, τοῦτ' ἔστι, δοξασθήτω. Τὴν μὲν γάρ οἰκείαν ἔχει δόξαν πεπληρωμένην, καὶ ὥσπερ τῶν μένουσαν. 'Αξιοῦν δὲ κελεύει τὸν εὐχόμενον, καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν δοξάζεσθαι ζωῆς· διπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγε· Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ● Καὶ γάρ τὰ Σεραφίμ δοξάζοντα οὕτως ἔλεγον· "Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος. ● "Ωστε τὸ, 'Αγιασθήτω, τοῦτ' ἔστι, δοξασθήτω. Καταξίωσον γάρ, φησίν, οὕτως ἡμᾶς βιοῦν καθαρῶς, ὡς δι' ὑμῶν ἀπαντάς σε δοξάζειν. "Οπερ πάλιν ἀπηρτισμένης ἔστι φιλοσοφίας, τὸ οὕτω βίον ἀληπτὸν παρέχεσθαι ἐν πᾶσιν, ὡς ἔκαστον τῶν ὄρώντων τῷ Δεσπότῃ τὴν ὑπέρ τούτων ἀναφέρειν εὐφημίαν.

5. 'Ελθέτω ἡ βασιλεία σου. ● Καὶ τοῦτο πάλιν παιδὸς εὐγνώμονος τὸ ἥμα, τὸ μὴ προσηλῶσθαι τοῖς ὄρωμένοις, μηδὲ μέγα τι τὰ παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τῶν μελλόντων ἐφίεσθαι, ὅπερ ἀπὸ συνειδότος ἀγαθοῦ γίνεται, καὶ ψυχῆς ἀπηλλαγμένης τῶν ἐν τῇ γῇ πραγμάτων. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος καθ' ἔκαστην ἐπεθύμει τὴν ἡμέ-

οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

(S.Mat.,5,16)

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

(S.Mat.,6,10)

(Is.,6,3)

Jaungoikoari Aita deitu dionaren duina den eskarria:ez eskatu ezer Aitaren aintza baino lehenago baizik eta beste enparaua bigarren mailakotzat eduki haren goresmenaren aldean.Santu izan bedi eta goretsia bedi biak bat dira.Egiatzki badu Harek bere aintza betea eta era berean betirakoa.Agindu ere egiten digu otoitzean eskatzeko gure bizitzaren bidez goretsia dadin.Lehen ere esana bait zedukan:Argi beza zuen argiak gizonen aurrean,zuen egintza onak ikus eta zeruetako zuen Aita gorets dezaten.Era berean Serafin goresleak bazerasaten: Santua,santua,santua.Beraz,santu izan bedi eta goretsia izan bedi berdin da.Emaiguzu,dio,gu hain garbi bizitzea,gure bitartez denek gorets zaitzaten.Filosofia bikaina,zinez:gure bizitza denetan hain akatsik gabekoa izan dadila,ikusten duten guztiek beragatiko ospea Jaunaribihur diezaioten.Betor zure erreinua.Hauxe ere bada ongi jaioriko semearen berba,ikusten direnei atxikitzen ez dena,eta hemengorik ezer handitzat ez duena;aitzitik Aitarengana lehiatzen dena,eta etorkizun direnak gutiziati zen dituena.Den hau kontzientzia onetik dator eta lurreko gauzetatik aske den animagandik.Hauxe zen Paulok egunetik egunera irrikatzen zuena.

ρων διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι Καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζουμεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. ● Ὁ γάρ τοῦτον ἔχων τὸν ἔρωτα, οὔτε ὑπὸ τῶν χρηστῶν τοῦ βίου τούτου δύναται φυσηθῆναι, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινωθῆναι· ἀλλ' ὡς ἐν αὐτοῖς διατρίβων τοῖς οὐρανοῖς, ἐκατέρας ἀπήλλακται τῆς ἀνωμαλίας. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. ● Εἰδες ἀκολουθίαν ἕριστην; Ἐπιθυμεῖν μὲν γάρ ἐκέλευσε τῶν μελλόντων, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπείγεσθαι τὴν ἀποδημίαν/ ἔως δ' ἂν τοῦτο μὴ γίνηται, καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντας τέως οπουδάξειν τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω πολιτείαν ἐπιδείκνυσθαι. / Ἐπιθυμεῖν μὲν γάρ δεῖ τῶν οὐρανῶν, φησὶ, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· πλὴν καὶ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ τὴν γῆν οὐρανὸν ἐκέλευσε ποιῆσαι, καὶ ἐν αὐτῇ διατρίβοντας ὡς ἐκεῖ πολιτευομένους, οὕτω πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὡς καὶ ὑπὲρ τούτων παρακαλεῖν τὸν Δεσπότην. Οὐδὲν γάρ τὸ κωλύον φθάσαι τὴν τῶν ἄνω δυνάμεων ἀκρίδειαν διὰ τὸ τὴν γῆν οἰκεῖν· ἀλλ' ἐν καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντας ὡς ἄνω γενόμενον ἥδη πάντα ποιεῖν. "Ο λέγει τούνυν, τοιοῦτόν ἐστιν· ὡσπερ ἐκεῖ πάντα ἀκωλύτως γίνεται, καὶ οὐ τὰ μὲν ὑπάκοούσιν οἱ ἄγγελοι, τὰ δὲ παρακούόυσιν, ἀλλα πάντα εἴκουσι καὶ πείθονται· Δυνατοὶ γάρ, φησὶν, ἵσχύν, ποιοῦντες τὸν ●

καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν. τοῦ

Πνεύματος ἔχοντες ἡμεῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἔαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.

(Erromatarrei, 8, 23)

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

(S. Mat., 6, 10)

● (Ps. 102, 20)

Eta horrexegatik esaten zuen: Gerok Espirituaren hasikinak ditugularik, antsiz ari gara, Jaungoiko semetzakotasuna eta gure gorputzaren erospena igurikatzen. Maitasun hau duena ezin da harrotu bizitzaldi honetako ongiez, ezta gaizkiez abaildu ere. Zeruetan biziko balitz bezala, ostera, bai alde batetik eta bai bestetik aske dago. Egin bedi zure nahia zeruan bezala lurrean ere. Hori bai dela arrazoizkoa izatea! Etoratzeko direnen gurariz egoteko agindu digu eta hango egoitzarantz abiatzeko. Baino, hau jazo bitartean, eta lurreon bizi garelarik, han goiko bizimodua hemen erosten saia gaitezen gura du. Zerua eta zerukoak opa behar dituzue, diosku. Eta zerura baino lehen guk lurra zero egitea nahi du eta hemen bizi garen artean han bageunde bezalaxe ihardutea eta mintzatzea. Eta hauxe eskatu behar Jaunari otoitzaldian. Lur gain bizitza ez da, inolaz ere, oztopoa goiko ahalmenen osotasuna lortzeko. Izan ere, hemen garelarik, han bageunde legez de na egin genezake. Hauxe da dioskuna, bada: Han dena eragozpenik gabe egiten den antzera, eta aingeruek gauza batzutan menegin eta beste batzutan ez gertatzen ez den antzera, baizik dena onartu eta men egiten dute. Indartsuak dira, benetan, dio, eta haren hitza betetzen dute.

λόγιον αύτοῦ· οὕτω καὶ ἡμᾶς καταξίωσον τοὺς ἀνθρώπους μὴ ἔτι ἡμισείς τὸ θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα καθάπερ θέλεις πληρώσουν. Εἶδες πῶς καὶ μετειάζειν ἐδίδχε, δηλώσας ὅτι οὐ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἡ ἀρετὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔνωθεν γάριτος; Καὶ πάλιν τὴν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης πρόνοιαν ἔκαστον ἡμῶν τῶν προσευχημάτων ἀναδέχεσθαι ἐπέταξεν. Οὐδὲ γάρ εἰπε, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοὶ, η ἐν ἡμῖν ἀλλὰ, πανταχοῦ τῆς γῆς, ὡστε λιμήνι τὴν πλάνην καὶ ωτειθῆναι τὴν ἀληθειαν, καὶ ἐκδηλθῆναι κακίναν ἄπιστην, καὶ ἐπανελθεῖν ἀρετὴν, καὶ μηδὲν τάχτη διαφέρειν λοιπὸν τὸν οὐρανὸν τῆς γῆς. Εἰ γάρ τοῦτο γένοιτο, φησὶν, οὐδὲν διοισει τὰ κάτω τὸν ἔνω, εἰ καὶ τῇ φύσει διέστηκεν, ἀγγέλους ἐτέφευς τῆς γῆς ἡμῖν ἐπιδεικνυμένης. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. ● Γί ἐστι, Τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον; Τὸν ἐφήμερον. 'Ἐπειδὴ γάρ εἰπεν, οὕτω Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς: ἀνθρώποις δὲ διελέγετο σάρκα περικειμένοις, καὶ ἀνάγκῃ φύσεως ὑποκειμένοις, καὶ οὐ διυναμένοις τὴν αὐτὴν ἔχειν ἀπόλειν τοῖς ἀγγέλοις: τὰ μὲν ἐπιτάγματα ὁμοίως κελεύει γίνεσθαι καὶ παρ' ἡμῶν, καθήπερ αὐτὰ κάκεινοι πληροῦσι· συγκαταριθμίνει δὲ καὶ τῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ λοιπόν. 'Ακρίβειαν μὲν γάρ, φησὶ, πολιτείας ἄπιστης τοσαύτην, οὐ μὴν ἀπάθειαν· οὐδὲ γάρ ἐπιτρέπει τῆς φύσεως ἡ τυρχανίς· δεῖται γάρ τροφῆς τῆς ἀναγκαίας. Σὺ δέ μοι σκόπει πᾶς καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ τὸ πνευ-

τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον

(S.Mat.,6,11)

Berdin, iguzu gizonoi zure borondatea erdizka ez e-gitea, baizik den-dena gogo duzunez betetzea. Ikusten, nola irakasten digun neurribidea, erakutsiz birtutea ez dela soilik gure ahaleginaren ondorioa, baizik eta goitiko graziarena ere bai. Horra, berriro diosku, bakoitzaz berekiko otoitzean ari garela ere, lur-bira osora hedatu behar dugula gure ardura. Ez bait zuen esan: Egin bedi zure nahia niregan edo guregan, lur zabalean baizik. Okerra desegin eta egia loretu bedi, suntsi bedi gaitz oro, betor atzera onbidea, eta onbidearekiko ez bedi bereizketarik, desberdinta sunik, zerutik lurrera. Hau gerta badadi, dio, ez da egongo goi-behekoen alderik, izakeraz ezberdin iza-nik ere, guretzat lurrak beste aingeru batzu agerraziko bait ditu. Gure eguneroko ogia emaiguzu ga ur. Zer da eguneroko ogia? Egunerako dena. Esana zuen Jaunak: egin bedi zure nahia zeruan legez lurrean ere bai. Gizonei mintzatu zitzaien, haragizko gizonei, gero, izakeraren beharrizanen menpean bizi direnei, eta aingeruek bezalako jasanezina ez dutenei. Aginduak bai gura du guk ere berdin berdin betetzea, haiak betetzen dituzten moduan. Gaainerakoetan, baina, giza-izakeraren ahultasunari amore ematen dio. Jokaera zehatza bai, dio, horrelakoxea eskatzen dizuet, jasangaitza ez, ordea. Izakeraren gogorkeriak utzi ere ez du egiten horrelakorik. Elikaduraren pre-mina duelako. Begira, gero, nola gorputzarekikoetan ere izpirituzko asko jartzen duen.

ματικόν. Οὐ γάρ ὑπὲρ χρημάτων, οὐδὲ ὑπὲρ τρυφῆς, οὐδὲ ὑπὲρ πολυτελείας ἴuxτιών, οὐδὲ ὑπὲρ ἄλλου οὐδενὸς τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὑπὲρ ἄρτου μόνον ἐκέλεισε τὴν εὐχὴν ποιεῖσθαι, καὶ ὑπὲρ ἄρτου τοῦ ἔφημέρου, ὡστε μὴ ὑπὲρ τῆς αὔριον μεριμνῆν. Διὰ τοῦτο προσέθηκε, Τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τοιτέστι, τὸν ἔφημερον. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἥρκέσθη τῷ ὥματι, ἀλλὰ καὶ ἔπερον μετὰ τοῦτο προσέθηκεν, εἶπὼν, Δός ἡμῖν στήμερον, ὡστε μὴ περικατέρω συντρίσειν ἔχυτοὺς τῇ φροντίδι τῆς ἐπιούσης ἥμέρας. Ἡς γάρ οὐκ οἰδας εἰ τὸ διάστημα ὅψει τίνος ἔνεκεν ὑπομένεις τὴν μέριμναν; Τοῦτο καὶ προϊόντα διὰ πλειόνων ἐπέταξε, λέγων· Μή μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. ● Καὶ γάρ βούλεται πάντοθεν ἥματι εὐζώνους εἶναι καὶ ἐπτερωμένους, τοσοῦτον εἴκοντας τῇ φύσει, ὅσον ἡ τῆς χρείας ἀνάγκη παρ' ἥμῶν ἀπαιτεῖ. Εἶτα ἐπειδὴ συκοδαίνει καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας ἀμαρτάνειν, πολλὴν καὶ ἐνταῦθα τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ ἐπιδεικνύμενος, κελεύει περὶ τῆς τῶν ἀμαρτημάτων τούτων ἀφέσεως προσέναι τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ λέγειν οὕτως· "Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἥμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἥμῶν. ● Εἶδες φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; Μετὰ τοσούτων κακῶν ἀναίρεσιν, καὶ δωρεᾶς μέγεθος ἀφατον, πάλιν ἀμαρτάνοντας ἀξιοῦ συγγράμμης. "Οτι γάρ πιστοῖς αὗτῃ ἡ προσέυχὴ προσήκει, καὶ οἱ νόμοι τῆς Ἐκκλησίας διδάσκουσι, καὶ

μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον

(S.Mat., 6,34)

καὶ ἀφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἥμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἥμῶν

Eskatu, bakarrik ogia eskatzeko agindu zigun, eta eguneangoa, biharamunakoagatik kezkatu gabe, eta ez aberaskiak, ez bigunkeria, ez soineko ederrak, ezta horretariko ezer. Horregatik gaineratu zuen: eguneango ogia, hau da, egunerako aski dena. Eta hori esanez nahikotu ez eta beste honako hitz hau ere gaineratu zuen: Emaiguzu gaur, hau da, ez estutzeako eguneango arduragatik baizik. Zertarako biziko ote zaren ez dakizun aldi baten arduratan e-gon? Hauxe agindu zigun gero bereziki esanez: Ez kezkatu biharkoagatik. Gu guztiz gerturik egotea nahi du alde egiteko eta izakerari soil-soilik emanez ezinbestean gugandik esskatzen duena. Gero, birjaiotzaren garbialdiaren ondoren ere oben egiten dugunez gero, bere maitasunaren handia hemen ere erakutsiz, gure bekatuen barkamena Jaungoiko giza-maitaleari eskatzeko agintzen digu eta hone-tara esateko: Barkatu gure zorrak guk ere gure zordunei barkatzen diegun bezala. Hara maitasunaren handia! Halako gaitzetatik gu atera eta ezin esan halako emaitza egin ondoren, oraindik gu bekataroi barkamena eskaintzeraino heltzen da. Eskari hau sinesdunei egoki etortzea Eliz-legeek irakasten digute eta baita otoitz-aurreak ere.

(S.Mat., 6,12)

τὸ προοίμιον τῆς εὐχῆς. 'Ο γάρ ἀμύητος οὐκ ἂν δύναιτο Πατέρα καλεῖν τὸν Θεόν. Εἰ τοίνυν πιστοῖς προσήκει ἡ εὐχὴ, εὑχονται δὲ οὗτοι ἀμαρτήματα ἔχοντοις ἀφεθῆγαι δεδμενοι· δῆλον ὅτι οὐδὲ μετὰ τὸ λουτρὸν ἀνήρηται τῆς μετανοίας τὸ κέρδος. Εἰ γάρ μὴ τοῦτο ἔδιούλετο δεῖξαι, οὐδ' ἂν τοῦτο ἐνομοθέτησεν εὔχεσθαι. 'Ο δὲ καὶ ἀμαρτημάτων ἀναμιμνήσκων, καὶ κελεύων αἴτειν ἀφεσιν, καὶ διδάσκων ὅπως ἂν ἐπιτύχωμεν τῆς ἀφέσεως, καὶ εὔκολον ταύτη ποιῶν τὴν ὁδὸν, εἴδηλον ὅτι εἰδὼς καὶ δεικνὺς ὅτι καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν ἔστιν ἀπονίψασθαι τὰ πεπλημμελημένα, τοῦτον τῆς ἰκετηρίας τὸν νόμον εἰσήγεικε· τῷ μὲν ὑπομνήσκει τῶν ἀμαρτημάτων, μετράζειν πείθων· τῷ δὲ ἑτέροις ἀφεῖναι κελεῦσαι, μνησικακίς ἀπάστης ἀπαλλάσσων ἡμᾶς· τῷ δὲ ἀντὶ τούτων καὶ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι συγχωρεῖν, γρηστάς ὑποτείνων ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας φιλοσοφεῖν ἡμᾶς παιδεύων.

6. "Ο δὲ μάλιστα γρὴ παρατηρῆσαι, τοῦτο ἔστιν· ὅτι καθ' ἔκαστον τῶν εἰρημένων δλοκλήρου μνημονεύσας τῆς ἀρετῆς, καὶ ταύτη καὶ τὸ μνησικακεῖν περιλαβών· καὶ γάρ τὸ ἀγιασθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπηρτισμένης ἔστι πολιτείας ἀκρίβεια· καὶ τὸ γεννθῆναι τὸ θέλημα αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν δηλοῦ· καὶ τὸ Πατέρα δύνασθαι καλεῖν τὸν Θεὸν ἀμώμου πολιτείας ἐπιδειξίς ἔστιν· ἐν οἷς ἔπασι συνείληπτο καὶ τὸ δεῖν ἀφεῖ-

Bataiatugabeak,bada,ezin zion deitu Aita Jaungoikoari.Otoitz hau sinesdunei badagokie,eta eurok bekatuak barkatu beharrean arkitzen badira,argi dago bataioaren ondoan ez zaigula kentzen damuaren obaria.Hau erakutsi gura izan ez balu,ez zigukeen aginduko honela otoitz egiteko.Bekatuak gogoratzean,baina,eta barkamena eskatzeko agintzean,eta nola lortu erakustean,eta horretarako bidea erraztutean,argi da baizekiela eta hala zerakusan bataioongoan badugula gure hutsegiteak garbitzerik.Eta otoitz-era hau ezarri zigun.Bekatuak gogoraeraziz neurritsuak izatera garamatza.Eta besteei barkatzeko aginduz samurkeri orotik libratzen gaitu.Eta horren ordainez,gurekin ere errukitsu izango dela hitz emanez,itxaropen betea eskaintzen digu, eta Jaungoikoaren mugagabeko maitasunaz pentsatzen irakasten digu.

Gauza bat dago bereziki kontutan hartu beharrekoa, hauxe:esandako guztietan,birtute osoa gogoraturik eta samurkeri oro ezabaturik zegoen.Hola,haren izena santu egitea biziera beteginaren lan zehatza da.Eta haren borondatea egiteak gauza bera dara-kus,zinez.Eta Jaungoikoari Aita deitu ahal izatea bizikera akatsik gabekoaren ezaugarria da.Guzzi horietan ondo ageri zen kalte egin digutenekiko haserrea ibitu beharra.

ναι τοῖς πεπληγμεληκόσι τὴν ὄργήν ἀλλ' ὅμως οὐκ ἡρκέσθη τούτοις,
ἀλλὰ δεῖξαι βουλόψενος ὅσην ὑπέρ τοῦ πράγματος ποιεῖται τὴν σπουδὴν,
καὶ ἴδικῶς αὐτὸν τίθησι, καὶ μετὰ τὴν εὔχὴν οὐδεμίας ἀλλης ἐντολῆς
μέμνηται ἢ ταύτης, οὕτω λέγων· Ἐὰν γάρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πα-
ραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει ὑμῖν καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.● “Ωστε
παρ’ ἡμῶν ἡ ἀρχὴ, καὶ κύριοι τῆς κρίσεως τῆς περὶ ἡμῶν ἡμεῖς.
“Ινα γάρ μηδὲ τῶν ἀνκισθήτων μηδεὶς ἐγκαλεῖν ἔχῃ δικαζόμενος μὴ
μικρὸν, μὴ μέγχ, σὲ τὸν ὑπεύθυνον κύριον ποιεῖ τῆς ψήφου· καὶ ὡς ἂν
αὐτὸς ἐδίκαιος σκυτῶ, φησίν, οὕτως σοι δικάσω κάγω. Κανὸς ἀφῆς τῷ
συνδούλῳ, καὶ παρ’ ἔμοι τῆς αὐτῆς τεύξη γάριτος· καίτοι γε οὐκ ἵσον
ἔχων· σὺ τῷ ὄμοδούλῳ, ὁ δὲ Θεὸς τῷ δούλῳ· σὺ ὑπεύθυνος ὃν μυρίοις
κακοῖς, ὁ δὲ Θεὸς ἀναμέρτητος ὃν. Ἀλλ’ ὅμως καὶ οὕτω τὴν αὐτοῦ
φιλανθρωπίαν ἐνδείκνυται. Ἡδύνατο μὲν γάρ καὶ χωρὶς τούτου πάντα
σοι ἀφεῖναι τὰ πεπληγμελημένα, ἀλλὰ βούλεται σε καὶ ἐντεῦθεν εὐεργε-
ἀφοριμάς, καὶ τὸ ἐν σοι θηριῶδες ἐκβάλλων, καὶ τὸν θυμὸν σθεννύς, καὶ
πανταχόθεν σε συγκολλῶν τῷ μέλει τῷ σῷ. Τί γάρ ἀντί τοις εἰπεῖν;
τῆματα· ὡς εἰ δικαίως, οὐδὲ ἀμάρτημα τὸ πρᾶγμά ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ σὺ

14 Ἐὰν γάρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐ-
τῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·

(S.Mat., 6,14)

Halere,ez zen nahikotu horrekin,eta arazo horri
buruz norainoko ardura duen erakutsi asmoz,bera-
riaz agertu zuen,eta otoitzaz landa,ez dago beste
agindurik hainbeste gogoratzen digunik,esanez:zuek
gizonei beren bekatuak barkatuz gero,zeruko zuen
Aitak barkatuko dizue zuei.Hortaz,gure baitan da
hasiera eta geu gara geronen epaiketaren ebazole-
ak.Eta zentzungabeko inork,epaitzerakoan,ezer ar-
pegiratu ez diezaizun,ez asko,ez gitxi,zeu,epaitu
beharrekoia,epaikearen jaun eta jabe egiten zai-
tu.Eta zerorrek zure burua epaitzen duzun neurri-
az epaituko zaitut nik ere.Eta hurkoa barka bade-
zazu,grazi berdina jasoko duzu nigandik,bata eta
bestea arazo ezberdinak izan arren.Zuk barkamena-
ren beharrizanagaatik barkatzen duzu.Jaungoikoak,
ostera,ezeren beharrizanik gabe.Zuk jopukide bat
barkatu ohi duzu;Jaungoikoak,aldiz,bere jopu bat.
Zuk,milaka gaizki eginen errudun zarela;Jaungoi-
koak,berriz,hutsik gabekoa dela.Alabaina,hemen e-
re haren maitearen agerpen bat duzu.Hori gabe be-
rak barka ziezaizzukeen den dena.Alabaina,mesedes
bete gura zaitu horretan,bihotzberatasun eta mai-
tasunaren mila era eskainiz han-hemenka.Zugandik
ankerkeriak oro uzkailiz,zure haserrea itzaliz,e-
ta nola edo hala zure kide denarekin elkartuz.Zer
duzu,beraz,esatekorik?Lagun hurkoarengandikbide-
gabekeria bat jasan duzula?Horixe da bekatua,ja-
kina.Zuzentasunez jokatu balu,ez legoke zer bar-
katurik.

τοιούτων προσέρχηται ψύχομενος ἔφεσιν, καὶ πολλῶ μετέχονταν. Καὶ πρὸ τῆς ἀφέσεως δὲ, οὐ μαρτίς ἀπήλαυσας διωρεῖται, διδυσκάμενος ἀνθρώπινην ἔχειν ψυχὴν, καὶ πᾶσαν παιδευόμενος ἡμερότηταν. Καὶ μετὰ τούτων καὶ μισθὸς σοι μέγας κείσεται ἐκεῖ, τὸ μηδὲνὸς ἀπαιτήθηκαι λόγον τῶν πεπληγμελημένων. Ποίκις οὖν οὐκ ἂν εἴημεν κολάσεως δέξιοι, διτον τὴν ἔνοισίαν λαβόντες, προδόμενοι ἡμῶν τὴν σωτηρίαν; πῶς δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν ἀξιώσιμεν ἀκούεσθαι, καύτοι μὴ θέλοντες, ἐν οἷς ἐσμεν κύριοι, φείδεσθαι ἔκυρον; Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ● “Οὐ τούτῳ ἔστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς κιδῶνας, ψυχὴν. Ἐνταῦθα ἡμᾶς τὴν ἡμετέραν παιδείαν σαφῶς εὑτέλειν, καὶ ακταστέλλει τὸ φύσιμα, διδάσκων οὐ παρατεῖσθαι τούς ἀγῶνας, ἀλλὰ μὴ ἐπιπήδειν. Οὕτω γάρ καὶ ἡμῖν ἡ νίκη λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἡ ἡπτα τῷ διαδόλῳ καταγελαστοτέρα. Ἐλκυσθέντας μὲν γάρ δεῖ γενναίως ἔσταντι· μὴ καλούμενοις δὲ, ἡσυχάζειν, καὶ τὸν καιρὸν ἀναμένειν τῶν ἀγώνων, ἵνα καὶ τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὸ γενναῖον ἐπιδειξύμεθα. Πονηρὸν δὲ ἐνταῦθα τὸν διάδολον καλεῖ, κελεύων ἡμᾶς διπονδὸν πρὸς αὐτὸν ἔχειν πόλεμον, καὶ δεικνύει διτοιούτος ἔστιν. Οὐ γάρ τῶν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ τῶν ἐκ προαιρέσεως ἐπιγενομένων ἔστιν ἡ πονηρία. Κατ' ἔποιχην δὲ οὔτως ἐκεῖνος καλεῖται, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς

καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.
ἀλλὰ βοσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

(S.Mat., 6,13)

Eta zerori ere etortzen zara barkamen eske, are hutsegite handiagoengatik,noski.Eta barkamena lortu aurretik,emaitza handia eskuratzen duzu,gizanimala ukaiten irakasten zaizu eta, onberatasun osoan hezia zara.Eta guzti horren gainetik, han goian sari ederra duzu gorderik,ez zaizula konturik eskatuko ezein bekaturengatik.Nolako zigorraren duin ez ginateke izango,aukera guztizkoa izan eta gure salbamena galtzera utziko bagenu?Nola izango gara entzun gaitzaten duin beste arazoetan,gure eskuetan daudenetan nahi ez badugu arretaz ihardun?Eta ez gaitzazu tentaldira eraaman,baizik gaitzetatik babes gaitzazu.Zeurea duzu erregetza,indarra eta goresmena mendeen mendetan.Amen.Hemen argiro eskolatzen gaitu gure ezerezaz eta gure harropuzkeria apaltzen,hauxe irakatsiz:borrokari ihes ez egiteko eta bila ez ibiltzeko.Honela gure garaipena distiratsuago dateke,eta deabruaren galtzea irrigarriago.Borrokara bultzatuak adoretsu eutsi behar diogu.Bestela,lasai egon,borroka-garaiaren zain;horrela gure apaltasuna eta gure kemena erakutsiz.Hemen deabruari esaten dio gaiztoa,etengabeko gudu a hari egiteko aginduz eta ez dela halakoa izakeraz.Gaiztakeria ez bait dator izakeraz egiten direnetatik,nahikundez egindakoetatik baizik.Hura berariz deitzen da gaiztoa,bere gaiztakeri neurri-gabeagatik.

κακίας. Καὶ ἐπειδὴ μηδὲν παρ' ἡμῶν ἀδικήθεις ἀσπονδὸν πρὸς ἡμᾶς ἔχει τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπεν, ρῦσκι ἡμῖς ἀπὸ τῶν πονηρῶν, ἀλλ', Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, παιδεύων ἡμῖς μηδαμοῦ πρὸς τοὺς πλησίους ἀγδῶς ἔχειν ἐν οἷς ἂν πάθωμεν παρ' αὐτῶν κακῶς, ἀλλ' ἀπὸ τούτων πρὸς ἔκεινον μετακεῖναι τὴν ζήθειν, ὃς πάντων αὐτὸν αἴτιον τῶν κακῶν ὅντα.

Eta gugandik ezetariko gaitzik hartu gabe, etengabeko gudaketan ari zaigu. Horrexegatik ez zuen esan: Babes gaitzazu gaiztoetatik, gaiztotik baizik. Horrekin erakusten digu ez dugula ezertan txartzat hartu behar lagun hurkoa, harengandik ezer gaizki egunik jasaten badugu. Aitzitik, guzti hauengatik, harren aurka(deabruaren aurka)zuzendu behar dugula gorroto guztia, bera delako gure gaitz guztien era-gilea.

Krisostomo-ren testoa B.A.C.-eko 141. liburutik hartu dut, "San Mateo-ri buruzko Homiliak" deritzanetik.

San Zirilo-rena, berriz, "Sources Chrétiennes" izeneko liburu-sortatik, 126. etik, "Katekesi Mistagogikoak" izenburua duenetik, alegia.

Orri-azpiko testoak, santu biok dakarten testoa eta Bibliak dakarrena alderatzeko, aldiz, honako liburu honetatik atera ditut bietan: "Novi Testamenti Biblia graeca et latina"; Joseph M. Bover S.J.; Matriti MCMLIII.

Lehenengo *πονηρός* gaitzetik itzuli dut, gaur egunean esaten dugun otoitzari jarraitzearen. Halere, San Zirilo-k *πονηρός* hori deabrua dela dio; eta itzultziale frantsesaren ohar batek halaxe adierazten du, hots: Eliz-idazle guztiekin *πονηρός* hori deabrua delakoa dutela. Bego eztabaida jakitunentzat.

B 11. Elta metà tañta tñn eñxñn lègues eñkeinñn, ñin d' Sowtñr
paréndowke tois oikeiois aútoñ mañtatais, metà katharæs sunvei-
ñsorow. Potaéra èptigrafomewos tñn Thedón kai lègawon « Potaer
ñmñn, d' ñn tois oúranois». « W tñs meyistetis toñ Thedoñ filan-
5 Thowpias· tois ápotipdñsasivn aútoñ kai ñn èschañtis genoménois
kakoiis tosauñtñn deñwroñtai kakaw ñmnjostian kai cháritos
metousian, ñs kai Potaéra èptikaleñthai. Potaer ñmñn, d' ñn
tois oúranois. Oúranoi d' elen ñn kai oí tñn toñ èpourafion
fioroñntes eikóna, ñn ois èstivn d' Thedoñ ènviokón kai èmpteripataw.

12. « 'Agiastheta tò ñnomá sou. » "Agióñ èsti phusui tò
toñ Thedoñ ñnomia, kán lègawmen, kán mñ lègawmen. 'Epeidh' d' èn
1120 A tois ámapartánuosivn èsth' ñte bñbñloñtai katà tò « Di' ñmñs tò ñnomá mou dià pñantòs blasfemietai èn tois èthneosiv»,
5 èñchñmeñha èn ñmñn agiasthñtai tò toñ Thedoñ ñnomia oúx ñti èk
toñ mñ elnai ñgion èpì tò elnai èrchetai, áll' ñti èn ñmñn
ñgion gñnetai ñgiasoménois kai ñxiatou ñgiasmou pñioñsiv.

13. « 'Elhetewa ñi bñasileia sou. » Katharæs psuhñs èsti
tò sun pñrrhosiç phanai. « 'Elhetewa ñi bñasileia sou». 'O gápr
ákoñsas Pausulou lègontos: « Mñ oñv bñasileuetewa ñi ámaprtia
èn tñ ñthñtñ ñmñn sñmatis», áll' katharæs èautòn práxei
5 kai ènnosia kai lógya èreñ tñ Thed. « 'Elhetewa ñi bñasileia sou. »

- tò gápr ñnomia toñ Thedoñ d' ñmñs blasfemietai èn tois èthneosiv
(Erromatarrei, 2,24)
- Mñ oñv bñasileuetewa ñi ámaprtia èn tñ ñthñtñ ñmñn sñmatis

Eta hauen ondoren harako eskari hura, Salbatzaileak
bere ikasleei emana, esaten duzu, kontzientzia garbiz
Jaungoikoari Aita izena emanez eta esanez: "Gure Aita
zeruetakoa". Jaungoikoaren gizonenganako maitasun-
aren handia! Bera alde batera utzi eta azken zorigai-
tzetan zeudenei, gaitzen halako barkamena eskaintzen
die, eta halako graziango partaidetza, Aita deitzerai-
noko. Gure Aita zeruetakoa. Zeruak, noski, irudi zeru-
tarra daramatenak izan litezke, haiengan bizi bait da
Jaungoikoa eta egurastu bezala egiten bait da.

12.- "Santua izan bedi zure izena". Jaungoikoaren ize-
na izakeraz bait da santua, guk hala esan edo ez esan.
Eta bekaatariengen batzutan narriotu egiten bait da
haren izena harako "zuengatik nire izena añenka era-
bili ohi da etengabe herrietan". Horrexegatik eska-
tzen dugu guregan Jaungoikoaren izena santua izan da-
din. Ez, gero, santua izan gabe santua izatera hel da-
din, baizik eta gure baitan santutua delako, geu san-
tutzen garenean eta santutzeko duin direnak dagiz-
kigunean.

13.- "betor zure erreinua". Gogo garbiari dagokio eta,
uste osoz esatea: "Betor zure erreinua". Pauloren hi-
tzak, "bekatua ez bedi nagusitu zuen gorputz hilko-
rrean" entzuten dituenak bere burua garbitu badu e-
gitez, adimenez eta hitzez esan diezaaioke Jaungoi-
koari: "Etor bedi zure erreinua".

14.- "Egin bedi zure nahia, zeruan bezala lurrean ere"

14. « Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. » Οἱ θεῖοι καὶ μακάριοι τοῦ Θεοῦ ἀγγελοί τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα ποιοῦσι, καθὼς ὁ Δαρεῖδ ψάλλων ἔλεγεν « Εύλογε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἀγγελοί αὐτοῦ, δυνατοὶ ἴσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ[◎]. » Δυνάμει τοίνυν εὐχόμενος τοῦτο λέγεις· ‘Ἄστορες γίνεται σου τὸ θέλημα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἑμοὶ γένηται, Δέσποτα.

15. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. » ‘Ο ἄρτος οὗτος δὲ κοινὸς οὐκ ἔστιν ἐπιούσιος· δὲ ἄρτος οὗτος δὲ ἀγιος ἐπιούσιος ἔστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ τὴν οὔσιαν τῆς ψυχῆς κατατασσόμενος. Οὗτος δὲ ἄρτος οὐκ εἰς κοιλίαν χωρεῖ⁵ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται[◎], ἀλλ’ εἰς πᾶσάν σου τὴν σύστασιν ἀναδίδοται εἰς ὀφέλειαν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Τὸ δὲ σήμερον ἀντὶ τοῦ καθ’ ἡμέραν λέγει, ὡς καὶ δὲ Παῦλος ἔλεγεν « “Ἄχρις οὐ τὸ σήμερον καλεῖται[◎]. »

C 16. « Καὶ ἄφεις ἡμῖν τὰ δοφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς δοφειλέταις ἡμῶν. » Πολλὰ ἔχομεν ἀμαρτήματα· πταίομεν γάρ καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν διανοίᾳ, καὶ πλεῖστα καταγνώσεως ἄξια ποιοῦμεν. « Καὶ ἐὰν εἴπωμεν, δτι ἀμαρτίαν⁵ οὐκ ἔχομεν, ψευδόμεθα[◎] », ὡς λέγει Ἰωάννης. Καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Θεόν τιθέμεθα, συγχωρῆσαι ἡμῖν παρακαλοῦντες τὰ ἀμαρτήματα, ὡς καὶ ἡμεῖς τοῖς πέλας τὰ δοφειλήματα. ‘Ἐννοοῦντες τοίνυν ἀνθ’ οἶων οἰα λαμβάνομεν, μὴ ἀναμείνωμεν μηδὲ

● εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖν καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται

(Mat., 15, 17)
● Ἄχρις οὐ τὸ Σήμερον καλεῖται

(Hebreotarrei, 3, 13)

● Ps. 102, 20)

Jaungoikoaren aingeru jainkotiarrek eta zoriondu-nek Jaungoikoaren nahia egiten dute,Dabid-ek abesten zuenez:"Onetsi Jauna haren aingeru guztiekin,indarra duzuenok,haren hitza betetzen duzuenok".Indartsu eskatuz hauxe diozu:"Aingeruen baitan zure borondatea nola betetzen den,halaxe lurrean niregan ere bai betetzen da,ene Jauna.

15.-"Emaiguzu gaur egun honetako ogia".Ogi arrunta ez da substantziazkao.Ogi santu hau,ordea,bai; bestela esan,animaren substantziarako emana.Ogi hau ez doa urdailera eta ez da botatzen komunera;aitzitik,zure izate guztian banatzen da,soin-gogoen probetxurako.Gaurkoa,berriz,eta eguneangoa bat dira,san Paulok zioen bezalaxe:"Hain luzarokoa,gaaurko-nea deitu ohi da".

16.-"Eta barkatu gure zorrak guk geure zordunei barkatzen diegun bezala".Bekatu ainitz dugu,berbaz eta pentsamenduz huts bait dagigu,eta gauza asko egiten dugu gaitzespena merezi dutenak."Eta bekaturik ez dugula badiogu gezurra diogu"[◎].Halaxe diosku Joanes-ek.Itun bat dagigu Jaungoikoarekin,gure bekatuekin onbera izateko esskatuz,geuk geure lagun hurkoei barkatzen diegun moduan.Ematen dugunaren ordainez hartzen dugunari so diezaiogun,eta ez dezagun gero-ka luzatu besteekiko barkamena.Guretzako irainak txikiak dira ,hutsalak eta ezabatu-errazak;geuk Jaungoikoarekiko egindakoak,ordea,handiak eta haren giza-maitasuna besterik ez dugu alde.Begira,gero,
● ἐὰν εἴπωμεν δτι ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἔκυτοὺς πλανῶμεν
καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. (l.Jn., 1, 8)

1121 Α ὑπερτιθώμεθα συγχωρεῖν ἀλλήλοις. Τὰ πταίσματα τὰ γινό-
10 μενα εἰς ἡμᾶς μικρά ἔστι καὶ εὔτελη καὶ εύδιάλυτα, τὰ δὲ εἰς
Θεὸν ὑφ' ἡμῶν γινόμενα μεγάλα ἔστι, καὶ τῆς αὐτοῦ μόνης
δεόμεθα φιλανθρωπίας. Πρόσεχε οὖν, μὴ διὰ τὰ μικρά καὶ
εὔτελη εἰς σὲ ἀμαρτήματα ἀποκλείσης σεαυτῷ τῶν βαρυτάτων
ἀμαρτημάτων τὴν παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν.

17. «Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», Κύριε. Ἄρα
τοῦτο διδάσκει εὑχεσθαι ἡμᾶς, μηδόλως πειρασθῆναι, δέ Κύριος;
Καὶ πῶς εἴρηται ἀλλαχοῦ· Ἀνὴρ ἀπείραστος ἀδόκιμος[¶], καὶ
πάλιν· «Πᾶσαν χαρὰν ἥγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασ-
5 μοῖς περιπέσητε ποικίλοις[¶]»; Ἀλλὰ μήποτε τὸ εἰσελθεῖν ἔστιν
εἰς πειρασμόν τὸ καταβαπτισθῆναι ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ· ἔοικε
γάρ δὲ πειρασμὸς ὁσπερ χειμάρρῳ τινὶ δυσκόλῳ πρὸς διάβασιν.

Β Οἱ μὲν οὖν ἐν πειρασμοῖς μὴ καταβαπτιζόμενοι διαβαίνουσιν,
ἀριστοί τινες κολυμβηταὶ γινόμενοι καὶ μηδόλως ὑπ' αὐτοῦ
10 κατασυρόμενοι. Οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι εἰσιόντες καταβαπτίζονται·
οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, Ἰούδας εἰσελθὼν εἰς τὸν τῆς
φιλοχρηματίας πειρασμὸν οὐ διενήξατο, ἀλλὰ καταβαπτισ-
θεὶς ὡς σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀπεπνίγη. Πέτρος εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸν τῆς ἀρνήσεως πειρασμόν, ἀλλὰ εἰσελθὼν οὐ
15 κατεβαπτίσθη, ἀλλὰ γενναίως διενήξατο καὶ ἐρρύσθη ἀπὸ
τοῦ πειρασμοῦ.

- οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχῶμεθα
ἐν ταῖς θλίψειν, εἰδότες δτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατερ-
γάζεται, ἣ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἣ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα[¶] (Erromatarr-)
- Πᾶσαν χαρὰν ἥγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρα- ei, 5, 3-4)
σμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, (Santiagorena, 1, 2)

Jaungoikoaren aingeru jainkotiarrek eta zoriondu-
nek Jaungoikoaren nahia egiten dute,Dabid-ek abes-
ten zuenez:"Onetsi Jauna haren aingeru guztiekin
indarra duzuenok,haren hitza betetzen duzuenok".In-
dartsu eskatuz hauxe diozu:"Aingeruen baitan zure
borondatea nola betetzen den,halaxe lurrean nire-
gan ere bai betetzen da,ene Jauna.

15.-"Emaiguzu gaur egun honetako ogia".Ogi arrunta
ez da substantziazkoak.Ogi santu hau,ordea,bai;
bestela esan,animaren substantziarako emana.Ogi hau
ez doa urdailera eta ez da botatzen komunera;aitzi-
tik,zure izate guztian banatzen da,soin-gogoen pro-
betxurako.Gaurkoa,berriz,eta eguneangoa bat dira,
san Paulok zioen bezalaxe:"Hain luzarokoa,gaaurko-
xea deitu ohi da".

16.-"Eta barkatu gure zorrak guk geure zordunei bar-
katzen diegun bezala".Bekatu ainitz dugu,berbaz eta
pentsamenduz huts bait dagigu,eta gauza asko egiten
dugu gaitzespena merezi dutenak."Eta bekaturik ez
dugula badiogu gezurra diogu"[¶].Halaxe diosku Joanes-
ek.Itun bat dagigu Jaungoikoarekin,gure bekatuekin
onbera izateko esskatuz,geuk geure lagun hurkoei
barkatzen diegun moduan.Ematen dugunaren ordainez
hartzen dugunari so diezaiogün,eta ez dezagun gero-
ka luzatu besteekiko barkamena.Guretzako irainak
txikiak dira ,hutsalak eta ezabatu-errazak;geuk Ja-
ungoikoarekiko egindakoak,ordea,handiak eta haren
giza-maitasuna besterik ez dugu alde.Begira,gero,
• ξάν εἴπωμεν δτι ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἔαυτοὺς πλανῶμεν
καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. (l.Jn.,1,8)

1121 Α ὑπερτιθώμεθα συγχωρεῖν ἀλλήλοις. Τὰ πταίσματα τὰ γινό-
10 μενα εἰς ἡμᾶς μικρά ἔστι καὶ εὔτελη καὶ εύδιάλυτα, τὰ δὲ εἰς
Θεὸν ὑφ' ἡμῶν γινόμενα μεγάλα ἔστι, καὶ τῆς αὐτοῦ μόνης
δεόμεθα φιλανθρωπίας. Πρόσεχε οὖν, μὴ διὰ τὰ μικρά καὶ
εὔτελη εἰς σὲ ἀμαρτήματα ἀποκλείσῃς σεαυτῷ τῶν βαρυτάτων
ἀμαρτημάτων τὴν παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν.

17. «Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν», Κύριε. Ἄρα
τοῦτο διδάσκει εὔχεσθαι ἡμᾶς, μηδόλως πειρασθῆναι, δό Κύριος;
Καὶ πῶς εἴρηται ἀλλαχοῦ· Ἀνὴρ ἀπείραστος ἀδόκιμος[¶], καὶ
πάλιν «Πᾶσαν χαρὰν ἥγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασ-
5 μοῖς περιπέσητε ποικίλοις[¶]»; Ἀλλὰ μήποτε τὸ εἰσελθεῖν ἔστιν
εἰς πειρασμόν τὸ καταβαπτισθῆναι ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ[¶]. Εἴοικε
γάρ δὲ πειρασμὸς ὁσπερ χειμάρρῳ τινὶ δυσκόλῳ πρὸς διάβασιν.

Β Οἱ μὲν οὖν ἐν πειρασμοῖς μὴ καταβαπτίζομενοι διαβαίνουσιν,
ἄριστοι τινες κολυμβηταὶ γινόμενοι καὶ μηδόλως ὑπ' αὐτοῦ
10 κατασυρόμενοι. Οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι εἰσιόντες καταβαπτίζονται·
οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, Ἰούδας εἰσελθὼν εἰς τὸν τῆς
φιλοχρηματίας πειρασμόν οὐ διενήξατο, ἀλλὰ καταβαπτισ-
θεὶς ὡς σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀπεπνίγη. Πέτρος εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸν τῆς ἀρνήσεως πειρασμόν, ἀλλὰ εἰσελθὼν οὐ
15 κατεβαπτίσθη, ἀλλὰ γενναίως διενήξατο καὶ ἐρρύσθη ἀπὸ
τοῦ πειρασμοῦ.

- οὐδὲ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα
ἐν ταῖς θλίψειν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατερ-
γάζεται, [¶]ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα[¶] (Erromatarr-
• Πᾶσαν χαρὰν ἥγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρα- ei, 5, 3-4)
σμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, (Santiagorena, 1, 2)

zureganako huts egite txiki eta hutsalenga tik ez diezaiozula hertsia zure buruari zure huts egite larrrien Jaungoikoaren barkamena.

17.- "Eta ez gaitzazzu tentaldira eraman", Jauna. Jau-nak inola tentaturik izan ez gaitezen eskatzen irakatsi al digu? Nola, bida, dio beste batean: "proba-tu gabeko gizona ezereza da"? Eta beste batean: "E-ne anaiok, ukan ezazue poz handitzat askotariko ten-taldiez tentatuak izatea". Baino tentaldira heltzea ez da inola ere tentaldi azpian murgiltzea. Tentaldi a igarotzeko zaila den urlasterraren antzekoa da. Batzu daude tentaldian pulunpatu gabe igaro egiten dutenak, igerilari bikainak, noski, inola ere urak e-raman gabeak. Bestelakoak ere badira, uretan sartu e ta korronteak iruntsiak. Esate baterako: Judas diruzalekeriaren tentaldian sartu eta ezin igerian ir-ten; areago, gorputz-animez urperatu eta hantxe ito zen. Pedro ukatze-tentaldira heldu eta sartu egin zen, bai, baina urperatu ez eta gogor igeri egin eta tentalditik onik atera zen.

Entzun berriz, bestela, santu eta zintzoen taldea, ten-talditik atereak izan direlako eskerrak ematen: "Jauna, zuk probatu gaituzu, zilarra egiten den be-zala; segadara eraman gaituzu; atsekabeak leporatu dizkigu; gure buruen gainean gizonak igoerazi di-tuzu. Sutatik eta uretatik igaroak gara eta lasai-tasunera eraman gaituzu". Ikusten dituzu, zabal za-bal hitz egiten nola igaro diren hondoratu gabe? "Lasaitasunera eraman gaituzu". Lasaitasunera hel-

"Ακουε πάλιν δλλατχοῦ δλοκλήρων ἄγίων χοροῦ εύχαριστοῦντος ἐπὶ τῷ ἔξαιρεθῆναι τοῦ πειρασμοῦ· « Ἐδοκίμασσας ἡμᾶς, ὁ Θεός, ἐπύρωσας ἡμᾶς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον·
C 20 εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν παγίδα· ἔθου θλίψεις ἐπὶ τὸν νῶτον
ἡμῶν· ἐπειδίβασσας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. Διηλθομεν
1124 A διὰ πυρὸς καὶ ὅδατος, καὶ ἔξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν·».
·Ορᾶς αὐτοὺς παρρησιαζομένους ἐπὶ τῷ διελθεῖν καὶ μὴ
ἐμπαγῆναι·; «Καὶ ἔξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν»· τὸ εἰς ἀνα-
25 φυχὴν ἔλθειν ταύτον ἔστι τὸ ἀπὸ πειρασμοῦ ῥυσθῆναι.

18. «'Αλλὰ βῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.» Εἰ δὲ τὸ
«Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν» τοῦ μηδόλως πειρασθῆ-
ναι παραστατικόν, οὐκ ὅν ἔλεγεν «'Αλλὰ βῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
τοῦ πονηροῦ.» Πονηρὸς δὲ δ ἀντικείμενος δαίμων, ἀφ' οὗ
5 βύσθην εὐχόμεθα.

Εἴτα μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς εὐχῆς λέγεις «'Αμήν», ἐπι-
σφραγίζων διὰ τοῦ 'Αμήν, ὁ σημαίνει «γένοιτο», τὰ ἐν
τῇ θεοδιδάκτῳ εὐχῇ.

du eta tentalditik aske izatea bat dira.

18.- "Baina libra gaitzazu gaiztotik". Ez gaitzazu
eraman tentaldira, inoiz tentatuak ez izatea balitz
ez zukeen esango:"Baina askatu gaitzazu gaiztotik".
Gaiztoa deabrua da, gure aurka ari dena; eta horre-
xegandik askatuak izateko eskatzen dugu.

Eskaria bukatuz gero hauxe diozu:"Amen". "Hala biz"
esan gura duen amen honen bitartez Jaungoikoak
irakatsit ako eskariaren mamina nabarmendu egiten
duzu.

11

Legezko gordailua: BI-937-86